

1758—1858—1958

av

OLAV GUTTORM MYKLEBUST

Norsk misjon kan i år feire to store «minner». Vi sikter til 200-årsminnet for Hans Egedes død (1758) og 100-årsminnet for den første dåp (1858).

Hans Egede! Den første i vårt land som tok opp et arbeid for å «føre evangeliet frem til de land som ligger på hin side» (som det heter i 2. Kor. 10, 16, den tekst han valgte for sin avskjedspreken i Vågan 1718). Misjonsvekkeren, misjonæren, misjonslederen — en av de ydmyke Gud gir nåde, en av de dristigste, sterkeste og mest vidsynte menn Norges kirke har fostret.

Jo mer man fordyper seg i det drama som heter Hans Egede, dess mer overveldes man av dimensjonene i det, men først og fremst av den kjærlighet til sjelene som overvant alle hindringer, som aldri gav opp.

Da Hans Egede i 1736 forlot Grønland hvor han hadde virket uavbrutt i 15 år, skrev han i sin dagbok: «Thi som jeg ikke for timelig Fordeel og Nytte skyld er reist til Grønland, saa er jeg ligeledes ikke heller for timelig Fordeel og Nytte skyld igjen reist derfra, men Guds Ære alleene, og disse arme vankundige Menneskers Oplysning, har, er og skal være mit eneste Øjemærke, ja Hiertets uafledelige Ønske indtil min Død.»

Her har vi i et glimt mannen slik han virkelig var. Det er *misjonæren* Hans Egede som taler til oss gjennom dette ordet. Hans Egede var også koloniasator, leder av fangst og handel, oppdagelsesreisende, kartograf, etnograf, språkforsker og forfatter (hans bøker om Grønland, skriver hans fremste biograf, «hører til verdenslitteraturens klassiske verker om naturfolk»). Men siktepunktet for alt han foretok seg, var dette ene: å utbre Guds rike, å bygge Kristi kirke.

Og så det andre «minne» — 100-årsminnet for den første dåp utført av en norsk misjonær som representant for en selvstendig norsk misjonsvirksomhet.

Likeså fjernt som virkefeltene til Hans Egede og Hans Schreuder lå fra hverandre, likeså nært var det åndelige slektskap mellom dem. Også Schreuders historie er en historie om slit, offer, motgang, skuffelser, — et epos om ånd og vilje, om tro og bønn.

Men slektsskapet mellom disse to høvdingene i norsk misjon kommer også til uttrykk i kristendomsforståelsen og misjonsprinsippene. Begge var lutheranere av den «ortodokse» type. Begge betonte sterkt «kunnskapen i Ordet». Og begge var meget forsiktige med å døpe. Det var ikke nok at hedningene overfor misjonæren gav uttrykk for at de ønsket å bli døpt. De måtte i sin ferd vise at det lå alvor bak beslutningen om å anta den nye tro.

Det er karakteristisk at både Egede og Schreuder ventet i mange år — den første i 7 år, den andre i 7×2 år — før de forrettet den første (voksen)dåp. Det er mulig at de viste altfor stor tilbakeholdenhet i denne sak. Men de handlet ut fra de reneste motiver. For dem var det ikke om å gjøre å kunne vise frem «resultater». Disse, hevdet de, ville komme i sin tid, i Guds time, — som en frukt av trofasthet i tjenesten.

Da Schreuder i 1858 kunne meddele misjonsvennene i Norge at en ung zulukvinne søndag 6. juni ved den hellige dåp var blitt opptatt i den kristne menighet, gjorde han det på sin egen nøkterne og fordringsløse måte. Noen få linjer (i et langt brev til selskapets sekretær om arbeidets gang der ute), det var det hele!

Men til selve nyheten knyttet han — og igjen har vi å gjøre med et karakteristisk trekk hos den store misjonæren — et håp, et ønske, en oppfordring: «Maatte nu alle i vor Mission baade herude og hjemme ret paaskjønne og hjerteligen takke Herren for den nu omtalte Velsignelse af vor ringe Virksomhed.»

Budskapet om den første dåp skapte med ett slag en ny situasjon i arbeidet for misjonen her hjemme. «Ventetiden» var

slutt. En bølge av glede og takk skyllet over landet. Fra flere kanter — Østlandet, Sørlandet, Vestlandet — har vi beretninger om hvordan nyheten skapte helg midt i hverdagen. Man innstilte arbeidet. Man kom sammen til «fest»; — eller til en enkel andakt. «Legg redskapene bort,» sa en gammel haugianer-bonde i Østfold til sine arbeidsfolk; «den første hedning er omvendt til Gud. Vi får gå inn og holde bønn, og takke Gud.»

Sitt samlende uttrykk fikk gleden og takken i Landstads store salme:

*Oppløft ditt syn, o kristen sjel.
Det dugger over dal og fjell,
det våres alle vegne.*

En grandios overdrivelse? Nei, dikteren har full dekning for sine ord. I hans profetiske visjon går den ene — den første — i ett med skarene som vil følge etter, — disse skarer som også i sannhet *har* fulgt etter. Det finnes på de forskjellige norske «misjonsmarker» i dag ca. 300 000 kristne. Og hvert år blir det utført på disse «marker» ca. 30 000 dåpshandlinger.

Og med dette har vi nådd fram til det tredje årstall i overskriften: 1958. Ved midten av 1700-tallet var misjonen i de fleste tilfelle koblet sammen med européiske kolonisasjons- og handelsinteresser (Hans Egede!). Så også senere. Misjonen fremtrådte i stor utstrekning som en eksponent for vesterlandsk kultur, ja til dels endog for vesterlandsk kolonistyre, selv om den selvsagt aldri med hensikt ble en håndlanger for «imperialismen» (slik man i våre dager så ofte anklager den for å ha vært). Da Schreuder i 1873 tok del i den offisielle «kroning» av zulukongen Cetschwayo ved en fremstående representant for det britiske kolonistyre i Natal, og da han to år senere på oppfordring av dette styre overrakte den samme konge et budskap fra dronning Victoria, gjorde han dette for *evangeliets* skyld. Han håpet at det på denne måte kunne etableres en ordening med sikkerhet for liv og eiendom, med religionsfrihet og i det hele med de muligheter for et konstruktivt kristelig arbeid som man hittil så sårt hadde savnet.

Gjennom hele det 18. og det 19. århundre var misjonen et foretagende satt i gang og understøttet av det kulturelt og økonomisk «rike» Vesten til beste for de «fattige» folkene i Asia og Afrika. Den vesterlandske misjonær var det selvfølgelig sentrum for virksomheten, og de «innfødte» arbeidere i kirke og skole som etter hvert ble ansatt, var hans «hjelpere». De kristne som ble vunnet, de menigheter som ble grunnlagt, var «våre» kristne, «våre» menigheter. Alt dette var naturlig nok i den situasjon som da forelå, på det stadium arbeidet da befant seg.

Som kjent er stillingen i dag en helt annen. Sammenliknet med 1858 — for ikke å tale om 1758 — representerer 1958 en aksentforskyvning i syn og strategi av likefram «revolusjonær» karakter — en omdreining på 180 grader. I dag er det «de unge kirker» som står i brennpunktet av begivenhetene. Det er *deres* innsats som fra nå av vil bli bestemmende for kristendommen i de land vi hittil har kalt «misjonsmarkene» — en betegnelse som vi i dag helst bør unngå å bruke eller i hvert fall bare bruke i anførselstegn, i likhet med slike ord og uttrykk som «innfødte», «de fargede folkeslag» osv.

Vi har ingen grunn til å beklage oss over den nye tingenes tilstand. «1958» er en logisk konsekvens av «1758» og «1858». Situasjonen i dag — med alt det den innebærer av problemer og hindringer (nasjonalismen! kommunismen! anti-kolonismen! fornyelsen av de ikke-kristne religioner!) — er i virkeligheten en enestående anledning for kirken til å vinne verden for budskapet fra Gud. Rett forstått er endog den dør som brutalt er blitt stengt for oss (China! Midt-Østen!) eller som holder på å stenges for oss (India!), en *åpen* dør.

Det er særlig to ting Gud vil lære sin menighet gjennom stormen som feier over folkene i våre dager: For det første at misjon ikke bare er et arbeid «kristenheten» i Europa og Nord-Amerika er kalt til å utføre vis-à-vis «hedningeverdenen» i Asia og Afrika, men en oppgave kirken på ethvert sted, til enhver tid og i enhver situasjon må ta opp i lydighet mot det oppdrag den oppstandne Herre har gitt den. Og for det annet at

misjon ikke er et spørsmål om menneskelige foranstaltninger og anstrengelser, men om *Guds* vilje og *Guds* verk, og derfor — hva oss angår — et spørsmål om *bønn*.

«Høsten er stor, men arbeiderne få; be derfor høstens Herre at han vil drive arbeidere ut til sin høst» (Mt. 9, 37 f). Så enkelt, så elementært er altså dette med misjonen! I lys av dette ord av ham som kom og som kommer, har det i grunnen svært lite å si om dørene er «åpne» eller ikke. De «stengte» dører i dagens situasjon kan nok forferde oss, ja de *skal* forferde oss, fordi de store muligheter vi en gang hadde, ble forsømt, forspilt. Men de kan ikke ta frimodigheten fra oss, så sant vårt arbeid for Riket er bygd på og gjennomtrengt av bønn.

Spørsmålet er bare om det for alvor *er* det.